RADVILIŠKIO RAJONO
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS INFORMACINĖ SISTEMA
VISS IS

# Radviliškio rajono savivaldybės 2025 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

Radviliškis
2026

# TURINYS

ĮVADAS ..... 3
DEMOGRAFINĖ IR SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA ..... 3
RADVILIŠKIO RAJONO GYVENTOJŲ SVEIKATOS APŽVALGA ..... 5
2025 METŲ RADVILIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS ..... 6
SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ ..... 12
1 prioritetinė problema. Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv. ..... 12
2 prioritetinė problema. Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. / Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. ..... 14
3 prioritetinė problema. Vaikų (0-17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis, skaičius 10 000 vaikų ..... 16
RADVILIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS TYRIMO REZULTATAI ..... 18
IŠVADOS ..... 19
REKOMENDACIJOS ..... 20

# ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsena Radviliškio rajono savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ ir jų pakeitimais. Pateikiami rodikliai atspindi kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. strategijos (LSS) tikslai ir jų uždaviniai.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms. Ataskaita parengta naudojantis šiais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Valstybinės duomenų agentūros oficialiosios statistikos portalu;
- Visuomenes sveikatos stebėsenos informacine sistema sveikstat.hi.lt;
- Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos Šiaulių departamento Radviliškio skyriaus duomenimis.

# DEMOGRAFINĖ IR SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA

Lietuvoje 2026 m. pradžioje gyveno 2 887 592 gyventojai, 3 072 gyventojais mažiau nei 2025 m. pradžioje. Vyrai sudarė 47,6 proc. gyventojų, moterys – 52,4 proc. Radviliškio rajono savivaldybėje 2026 m. pradžioje gyveno 33 373 gyventojai (17 292 moterys ir 16 081 vyras), tai yra 589 gyventojais mažiau nei 2025 m. pradžioje ir 1 555 gyventojais mažiau nei prieš 5 metus, 2021 m. pradžioje. Moterys sudarė 51,8 proc. visų Radviliškio rajono savivaldybės gyventojų, vyrai – 48,3 proc. 1 lentelėje pateikiamas Radviliškio r. gyventojų pokytis 2021-2025 metų pradžioje pagal lytį, gyvenamąją vietą ir amžiaus grupes. Labai ryškus pokytis matyti amžiaus grupėse - kilo tik vyresnių nei 65 metų gyventojų skaičius – nuo 7 337 (2021 m. pradžioje) iki 7 920 gyv. (2026 m. pradžioje).

**1 lentelė.** Radviliškio rajono savivaldybės nuolatinių gyventojų skaičius 2021-2025 metų pradžioje pagal lytį, gyvenamąją vietą, amžiaus grupes (absoliutūs skaičiai) (**Šaltinis:** https://osp.stat.gov.lt/)

| | 2021 m. | 2022 m. | 2023 m. | 2024 m. | 2025 m. | 2026 m. |
|---|---|---|---|---|---|---|
| **Pagal lytį** | | | | | | |
| **Moterys** | 18 579 | 18 260 | 17 991 | 17 799 | 17 551 | 17 292 |
| **Vyrai** | 16 349 | 16 299 | 16 413 | 16 484 | 16 411 | 16 081 |
| **Pagal gyvenamąją vietą** | | | | | | |
| **Miestas** | 17 524 | 17 520 | 17 763 | 17 869 | 17 807 | 17 559 |
| **Kaimas** | 17 404 | 17 039 | 16 641 | 16 414 | 16 155 | 15 814 |
| **Pagal amžiaus grupes** | | | | | | |
| **0-17 m.** | 5 856 | 5 697 | 5 561 | 5 419 | 5 205 | 5 013 |
| **18-64 m.** | 21 735 | 21 543 | 21 413 | 21 261 | 20 988 | 20 440 |
| **65 m. ir vyresni** | 7 337 | 7 319 | 7 430 | 7 603 | 7 769 | 7 920 |
| **Viso:** | **34 928** | **34 559** | **34 404** | **34 283** | **33 962** | **33 373** |

Radviliškio rajono savivaldybėje 2025 m. stabilizuojasi mirtingumo rodiklis, lyginant su 2024 m., ir siekė 17,1 atv./1000 gyv. 2025 m. mirė 575 gyventojai - 294 moterys ir 281 vyras. Nuo 2019 m. stebimas gimstamumo rodiklio mažėjimas Radviliškio rajono savivaldybėje, 2025 m. šis rodiklis siekė 6,2 atv./1000 gyv. (1 pav.), gimė 210 kūdikių (110 mergaičių ir 100 berniukų).

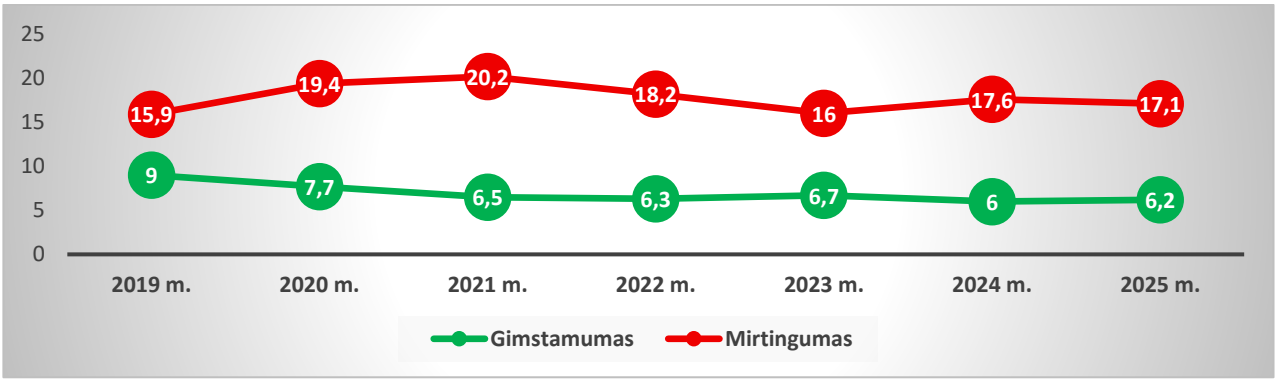


**1 pav.** Gimstamumo ir mirtingumo rodikliai Radviliškio r. sav. 2019-2025 m. (1000 gyv.) **(Šaltinis:** stat.hi.lt)

2025 m. šiek tiek sutrumpėjo vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė ir siekė 73,8 m. Apžvengiant paskutinį dešimtmetį, vidutinės gyvenimo trukmės rodiklis Radviliškio rajone aukščiausią tašką buvo pasiekęs 2023 m., tuomet rodiklis buvo 76 m.

Populiacijos amžiaus struktūra ir demografinis senėjimas yra pagrindinių demografinių procesų – gimstamumo, mirtingumo, migracijos ilgalaikės raidos rezultatas. 2 pav. pateiktas Radviliškio rajono gyventojų demografinis medis, parodantis gyventojų dalį atskirose amžiaus grupėse. Vyrų didžiausia dalis buvo 55-59 m. amžiaus grupėje, moterų – 60-64 m. amžiaus grupėje.

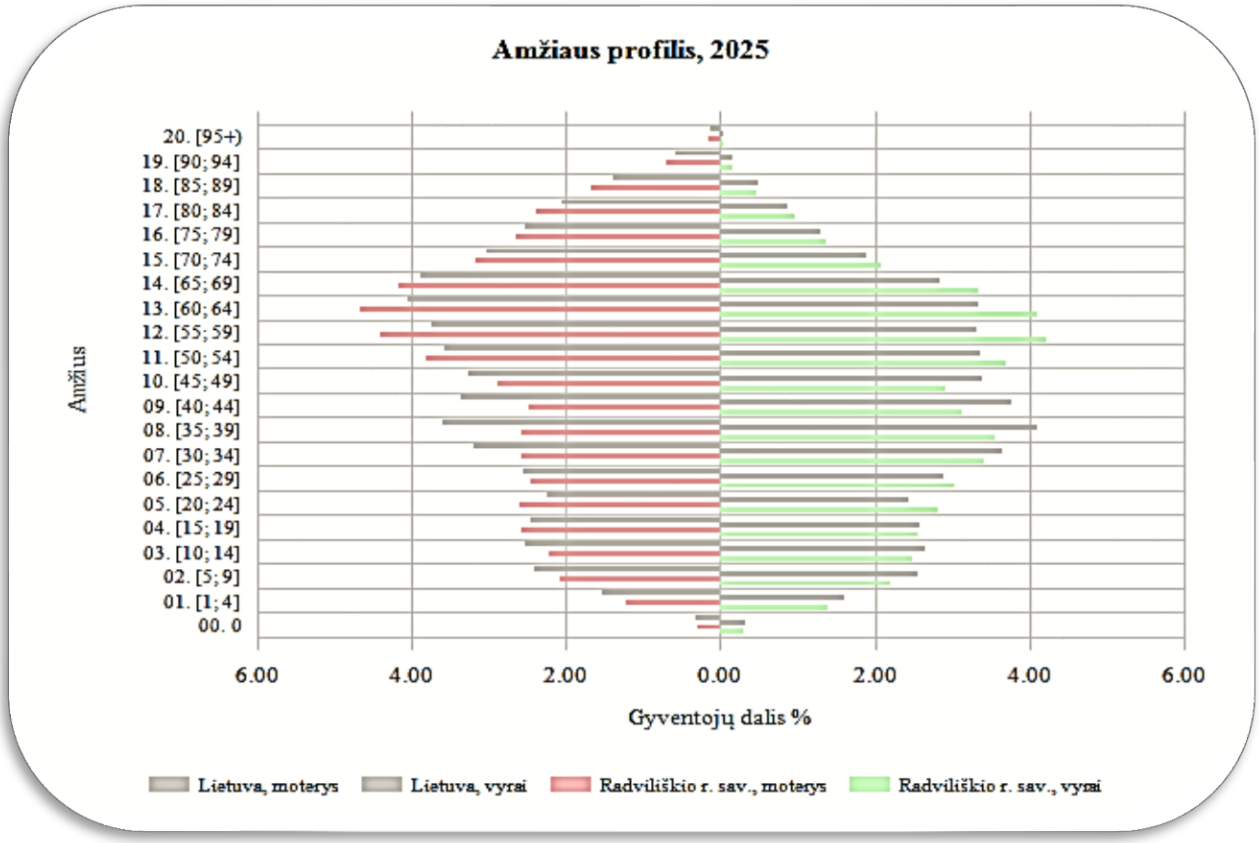


**2 pav.** Radviliškio rajono savivaldybės demografinis medis (**Šaltinis**: stat.hi.lt)

Demografinės senatvės koeficientas (pagyvenusių (65 m. ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus) 2026 m. pradžioje Radviliškio rajono savivaldybėje pakilo iki **197** (2023 m. – **166**, 2024 m. – **175,** 2025 m. **- 186**).

Apžvelgiant Radviliškio rajono gyventojų socioekonominę situaciją, 2025 m. **socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius** buvo panašus kaip ir 2024 m. ir siekė 26,8/1000 gyv., tačiau šis rodiklis didesnis nei Lietuvos vidurkis (13,4/1000 gyv.). 2025 m. nebuvo **gimdžiusių paauglių** (15-17 m.) Radviliškio rajone. **Mažėja sergamumo tuberkulioze atvejų**, 2025 m. **išaiškinta 14 naujų tuberkuliozės atvejų** (41,6 atv./100 000 gyv.), vis dėlto šis rodiklis žymiai didesnis nei Lietuvos vidurkis (18,7 atv./100 000 gyv.). Iki šiol kelis metus mažėjęs savižudybių skaičius Radviliškio rajone, **2025 m. pakilo** ir siekė 26,7 atv./100 000 gyv. (2024 m. - 20,5 atv./100 000 gyv., 2023 m. - 34,9 atv./100 000 gyv., 2022 m. - 40,6 atv./100 000 gyv.). 2025 m. stabilizavosi **ilgalaikio nedarbo lygis** ir siekė 2,6 proc. (Lietuvoje – 1,6 proc.).

## RADVILIŠKIO RAJONO GYVENTOJŲ SVEIKATOS APŽVALGA

Pagrindinės Radviliškio rajono gyventojų mirties priežastys 2025 m. buvo **kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai, išorinės mirties priežastys ir virškinimo sistemos ligos.** Nuo kraujotakos sistemos ligų Radviliškio rajone mirė 283 gyventojai ir tai sudarė **49,2 proc. visų mirčių**. Antroje vietoje pagal mirtingumo priežastis buvo piktybiniai navikai (20,9 proc. visų mirčių). 3 paveiksle pateikti 2025 m. Radviliškio r. sav. vyrų ir moterų mirtingumo rodikliai pagal pagrindines mirties priežastis.

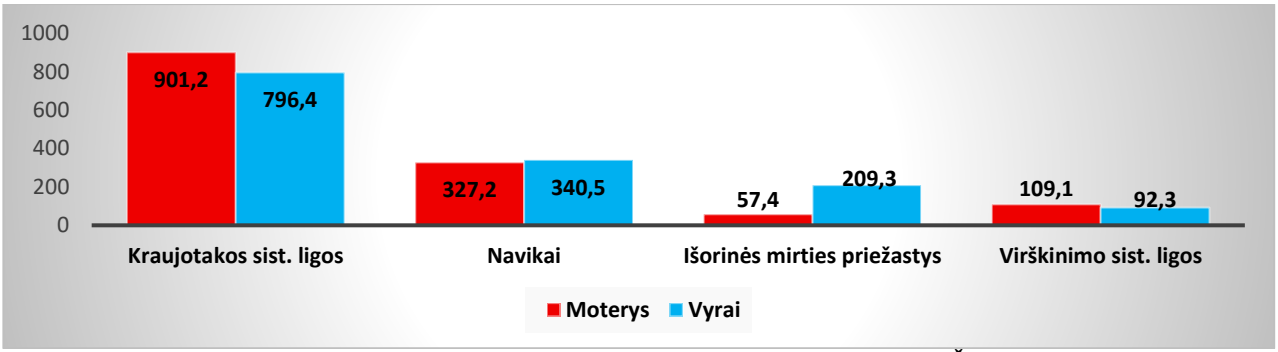


**3 pav.** Pagrindinės mirties priežastys Radviliškio r. sav. 2025 m. (100 000 gyv.) (**Šaltinis**: stat.hi.lt)

Trečiojoje vietoje moterų mirtingumo priežastimi buvo virškinimo sistemos ligos, vyrų tarpe - išorinės mirties priežastys. Vertinant Radviliškio rajono gyventojų mirtingumo 2021–2025 m. dinamiką nuo pagrindinių mirties priežasčių, matyti, kad mirtingumo rodiklis nuo kraujotakos sistemos ligų mažėjo, o nuo piktybinių navikų ir išorinių mirties priežasčių mirtingumo rodikliai augo (4 pav.). Iš kraujotakos sistemos ligų daugiausia mirčių buvo nuo **išeminės širdies ligų** (602,9 atv./100 000 gyv.). Pagal piktybinių navikų lokalizaciją, daugiausia 2025 m. mirčių atvejų buvo nuo **krūties vėžio** (63,1 atv./100 000 mot.) ir nuo **gerklų, trachėjos, bronchų ir plaučių piktybinių navikų** (53,5 atv./100 000 gyv.).

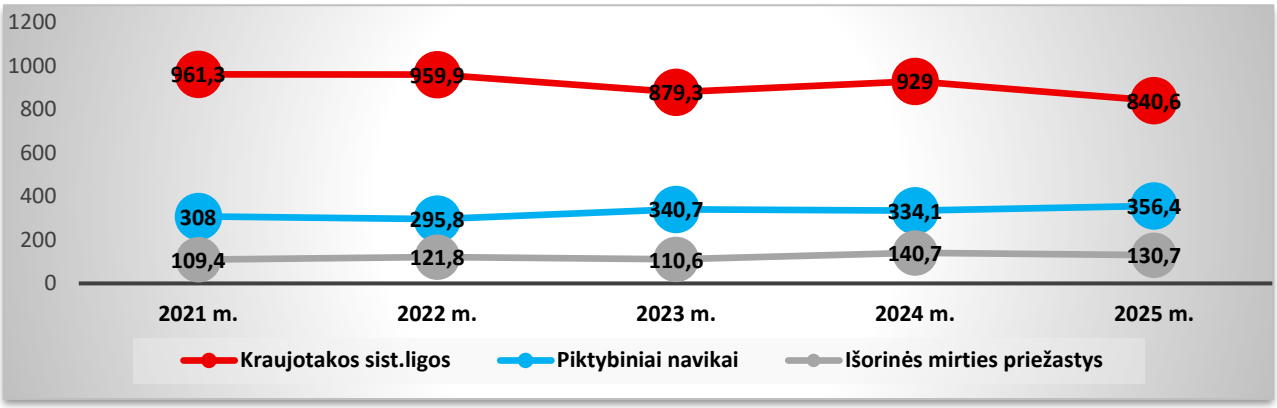


**4 pav.** Mirtingumo nuo dažniausių ligų dinamika Radviliškio r. 2021-2025 m. (100 000 gyv.) (**Šaltinis**: stat.hi.lt)

Lietuvoje 2025 m. nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 19 232 gyventojai, nuo piktybinių navikų – 7 943 gyventojai. Trečioji mirties priežastimi buvo išorinės priežastys, nuo jų mirė 2 186 gyventojai.

**Ligotumo**[1] rodiklis 2025 m. kilo tiek Radviliškio rajone, tiek ir visoje šalyje, lyginant su 2024 m. (5 pav.). 2020-2024 m. dinamikoje Lietuvoje ligotumo rodiklis buvo šiek tiek aukštesnis nei Radviliškio rajono savivaldybėje. Pagrindinės ligotumo priežastys Radviliškio rajone 2025 m. buvo **kraujotakos sistemos (13 121 gyv.), kvėpavimo sistemos (11 273 gyv.), endokrininės sistemos ligos (10 484 gyv.) ir jungiamojo audinio ligos (9 811 gyv.).**

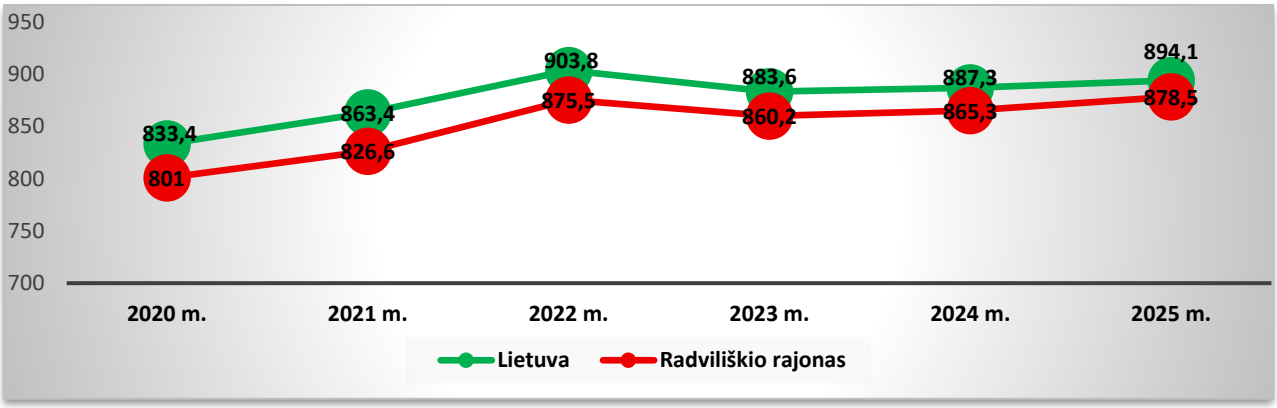


**5 pav.** Ligotumo dinamika Lietuvoje ir Radviliškio r. 2020-2025 m. (100 000 gyv.) (**Šaltinis**: stat.hi.lt)

Apžvelgiant ligotumo rodiklius pagal amžiaus grupes, labiausiai išsiskiria vaikų ligotumas kvėpavimo sistemos ligomis ir vyriausiųjų (65 m. ir vyresnių) gyventojų ligotumas kraujotakos sistemos ligomis.

## 2025 METŲ RADVILIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizės ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas palyginant praėjusių metų Radviliškio rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Šios analizės tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokias sveikatos sritis savivaldybėje reikia stiprinti. Vadovaujantis šviesoforo principu, savivaldybės rodiklių reikšmės suskirstomos į 3 grupes: žalia spalva (atspindi geriausią reikšmę),

[1] Ligotumas (sergantys asmenys) – asmenų, kuriems ambulatorinėse ar stacionarinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose yra užregistruota bent viena liga ar trauma iš atskirų ligų ar ligų grupių, skaičius (pagal TLK-10-AM kodus).

raudona spalva (rodiklio reikšmė priskiriama blogiausių rodiklių grupei), geltona spalva (rodiklis atitinka Lietuvos vidurkį).

2 lentelėje „2025 metų Radviliškio rajono sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis“. *Pirmame lentelės stulpelyje* pateikiamas rodiklių sąrašas, suskirstytas pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. *Antrame stulpelyje* pateikiama Radviliškio rajono savivaldybės rodiklio tendencija lyginant rodiklius su 2024 m. (rodyklės žymi kaip kito rodiklis per metus - kilo, krito, liko nepakitęs), *trečiame stulpelyje* –savivaldybės rodiklis 2025 m. (skliaustuose savivaldybės rodiklis 2024 m.); *ketvirtame stulpelyje* - savivaldybės rodiklio absoliutus skaičius, *penktame stulpelyje* – savivaldybės santykis su Lietuva, *šeštame stulpelyje* – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, *septintame stulpelyje* – blogiausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse, *aštuntame stulpelyje* – geriausia reikšmė nagrinėjamose Lietuvos savivaldybėse.

Pažymėtina, kad rodiklis „Oro teršalų (KD2,5 ir/arba, 10 ir/arba azoto dioksido) vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje (µg/m³)“ nėra lyginami su Lietuvos vidurkiu, nes jų reikšmės gaunamos iš analizuojamos savivaldybės.

| Rodiklis | Tendencija | Rodiklis | Kiekis | Santykis | Lietuvos rodiklis 2025 m. | Blogiausia rodiklio reikšmė | Geriausia rodiklio reikšmė |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 |
| **Strateginiai rodikliai** | | | | | | | |
| Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai) | ↓ | **73.8 (74.3)** | 74 | 0.95 | 77.9 | 71.4 | 83.8 |
| Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą | ↓ | **80.0 (82.6)** | 228 | 1.05 | 76.3 | 93.8 | 67.9 |
| **1. Socialinė aplinka ir atskirtis** | | | | | | | |
| **1.1. Skurdo lygis ir nedarbas** | | | | | | | |
| Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv. | ↑ | **26.7 (20.5)** | 9 | 1.48 | 18.1 | 71.3 | 0.0 |
| SMR nuo tyčinio savęs žalojimo (X60-X84) 100 000 gyv. | ↑ | **23.6 (19.0)** | 9 | 1.36 | 17.3 | 72.0 | 0.0 |
| Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyv. | ↓ | **29.7 (52.8)** | 10 | 0.75 | 39.5 | 84.8 | 6.7 |
| Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 moksl. | ↓ | **34.9 (39.9)** | 99 | 0.79 | 44.4 | 170.1 | 22.1 |
| Socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius 1 000 gyventojų | ↓ | **26.8 (26.9)** | 901 | 2.00 | 13.4 | 43.0 | 0.7 |
| Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos, proc. | ↓ | **2.6 (2.8)** | 547 | 1.63 | 1.6 | 3.8 | 0.3 |
| Gyv. skaičiaus pokytis 1000 gyv. | ↓ | **-17.5 (-9.4)** | -589 | 15.91 | -1.1 | -34.9 | 34.0 |
| **1.2. Socialinė ekonominė gyventojų diferenciacija šalies ir bendruomenių lygmeniu** | | | | | | | |
| Mirt. nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv. | ↓ | **130.7 (140.7)** | 44 | 1.73 | 75.7 | 186.1 | 33.8 |
| SMR nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv. | ↓ | **119.9 (125.8)** | 44 | 1.68 | 71.5 | 168.1 | 30.0 |
| Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius 1 000 gyv. | ↑ | **31.6 (29.1)** | 1065 | 1.64 | 19.3 | 37.2 | 5.1 |
| Serg. tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) | ↓ | **41.6 (49.8)** | 14 | 2.22 | 18.7 | 109.0 | 0.0 |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) | ⬇ | **56.4 (67.4)** | 19 | 2.65 | 21.3 | 109.0 | 0.0 |
| **2. Sveikatai palanki fizinė darbo ir gyvenamoji aplinka** | | | | | | | |
| **2.1. Saugios darbo ir sveikos buities sąlygos, prekių ir paslaugų vartotojų saugumas** | | | | | | | |
| Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv. | ⬇ | **0.9 (1.4)** | 2 | 1.00 | 0.9 | 3.1 | 0.0 |
| Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv. | ⬆ | **126.2 (118.4)** | 99 | 0.93 | 135.0 | 189.6 | 77.6 |
| Asmenų, pirmą kartą nustatytas sumažėjęs dalyvumo lygis, sk. 10 000 gyv. | ⬆ | **84.2 (71.5)** | 180 | 1.19 | 70.8 | 128.2 | 49.7 |
| Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A09) 10 000 gyv. (NVSC duom.) | ⬆ | **89.7 (72.7)** | 302 | 0.53 | 170.7 | 301.0 | 4.6 |
| **2.2. Palankios sąlygos saugiai leisti laisvalaikį** | | | | | | | |
| Mirt. nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv. | ⬇ | **0.0 (11.7)** | 0 | 0.00 | 3.6 | 28.9 | 0.0 |
| SMR nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv. | ⬇ | **0.0 (11.5)** | 0 | 0.00 | 3.4 | 38.1 | 0.0 |
| Mirt. nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv. | ⬇ | **14.9 (29.3)** | 5 | 1.03 | 14.5 | 52.4 | 0.0 |
| SMR nuo nukritimo (W00-W19) 100 000 gyv. | ⬇ | **12.7 (24.6)** | 5 | 0.93 | 13.6 | 33.8 | 0.0 |
| **2.3. Avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičius** | | | | | | | |
| Mirt. transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv. | ⬆ | **26.7 ( 20.5)** | 9 | 5.04 | 5.3 | 44.3 | 0.0 |
| SMR transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv. | ⬆ | **25.4 (19.1)** | 9 | 5.08 | 5.0 | 37.3 | 0.0 |
| Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv. | ⬇ | **3.0 (14.7)** | 1 | 2.50 | 1.2 | 15.1 | 0.0 |
| Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) sk. 10 000 gyv. | ⬆ | **6.2 (5.9)** | 21 | 1.11 | 5.6 | 10.1 | 0.0 |
| **2.4. Oro, vandens ir dirvožemio užterštumas, triukšmas** | | | | | | | |
| Oro teršalų (KD10 ir azoto dioksido) vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje (µg/m³) | – | **$KD_{10}$ – 17,84 $NO_2$ – 12,90** | – | – | – | – | – |
| **3. Sveika gyvensena ir jos kultūra** | | | | | | | |
| **3.1. Alkoholinių gėrimų, tabako vartojimas, neteisėtas narkotikų ir psichotropinių medžiagų vartojimas ir prieinamumas** | | | | | | | |
| Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. | ➡ | **3.0 (2.9)** | 1 | 0.81 | 3.7 | 20.8 | 0.0 |
| SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. | ➡ | **3.3 (3.1)** | 1 | 0.92 | 3.6 | 24.4 | 0.0 |
| Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. | ⬆ | **26.7 (17.6)** | 9 | 1.15 | 23.3 | 107.1 | 0.0 |
| SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv. | ⬆ | **26.9 (14.9)** | 9 | 1.24 | 21.7 | 91.0 | 0.0 |
| Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai | ⬆ | **300.6 (277.4)** | 33668 | 1.50 | 199.9 | 77.6 | 697.2 |
| Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai | ⬆ | **374.1 (270.8)** | 33668 | 2.01 | 185.8 | 43.8 | 417.2 |
| Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv. | ⬆ | **62.4 (35.2)** | 21 | 0.64 | 96.8 | 466.2 | 14.2 |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Vaikų (0–17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis, skaičius 10 000 vaikų | ⬇ | **7.8 (9.4)** | 4 | 2.23 | 3.5 | 55.4 | 0.0 |
| **3.2. Sveikos mitybos įpročiai** | | | | | | | |
| Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) | ⬇ | **14.7 (30.6)** | 15 | 0.43 | 34.3 | 0.0 | 76.7 |
| **4. Kokybiška ir efektyvi sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius** | | | | | | | |
| **4.1. Sveikatos sistemos tvarumas ir kokybė** | | | | | | | |
| Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv. | ⬆ | **19.1 (17.9)** | 639 | 0.98 | 19.5 | 40.8 | 8.7 |
| IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv. | ⬆ | **1.9 (1.7)** | 55 | 1.06 | 1.8 | 3.7 | 0.9 |
| **4.2. Sveikatos infrastuktūra ir sveikatos priežiūros paslaugų kokybė, sauga, prieinamumas ir į pacientą orientuota sveikatos priežiūra** | | | | | | | |
| Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk. | ⬇ | **2.7 (3.3)** | 153 | 1.59 | 1.7 | 1.2 | 3.6 |
| Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. | ⬇ | **3.9 (4.7)** | 13 | 0.49 | 7.9 | 2.9 | 12.2 |
| Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv. | ⬆ | **9.6 (9.3)** | 322559 | 1.00 | 9.6 | 4.8 | 12.1 |
| Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) | ⬆ | **8.9 (5.9)** | 3 | 2.54 | 3.5 | 14.5 | 0.0 |
| Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys) | ⬇ | **0.0 (5.9)** | 0 | 0.00 | 2.6 | 14.5 | 0.0 |
| Serg. ŽIV ir jo sukeltomis ligomis 10 000 gyv. (NVSC duomenys) | ⬇ | **0.0 (0.9)** | 0 | 0.00 | 0.6 | 1.4 | 0.0 |
| **4.3. Motinos ir vaiko sveikata** | | | | | | | |
| Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių | ⬆ | **4.8 (0.0)** | 1 | 1.50 | 3.2 | 17.5 | 0.0 |
| 2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, proc. | ⬇ | **88.1 (92.3)** | 170 | 1.03 | 85.4 | 50.0 | 96.1 |
| 1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielito, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), proc. | ⬇ | **91.0 (92.7)** | 162 | 1.05 | 86.7 | 0.0 | 96.8 |
| Vaikų (7-17 m.), neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis, proc. | ⬆ | **25.0 (24.8)** | 725 | 1.03 | 24.2 | 5.7 | 31.8 |
| Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų | ⬇ | **0.0 (3.8)** | 0 | 0.00 | 1.2 | 9.5 | 0.0 |
| **4.4. Lėtinių neinfekcinių ligų prevencija ir kontrolė** | | | | | | | |
| Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv. | ⬇ | **840.6 (929.0)** | 283 | 1.26 | 665.7 | 1265.0 | 332.4 |
| SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv. | ⬇ | **695.7 (795.5 )** | 283 | 1.10 | 629.8 | 883.7 | 408.8 |
| Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv. | ⬆ | **356.4 (334.1)** | 120 | 1.30 | 274.9 | 457.9 | 133.0 |
| SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv. | ⬆ | **303.6 (280.5)** | 120 | 1.20 | 253.7 | 426.6 | 143.0 |
| Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv. | ⬇ | **115.8 (167.0)** | 39 | 0.83 | 140.2 | 409.2 | 0.0 |
| SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv. | ⬇ | **97.4 (145.7)** | 39 | 0.74 | 131.8 | 323.0 | 0.0 |
| Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv. | ⬇ | **83.8 (95.0)** | 282 | 1.23 | 68.1 | 144.6 | 26.6 |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje | ⬇ | **48.3 (53.0)** | 3782 | 0.87 | 55.5 | 27.1 | 66.1 |
| Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje | ⬆ | **74.2 (69.7)** | 5563 | 0.97 | 76.2 | 37.0 | 92.1 |
| Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje | ⬇ | **63.1 (64.6)** | 8028 | 1.08 | 58.4 | 31.2 | 70.7 |
| Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje | ⬇ | **38.7 (55.2)** | 3816 | 1.11 | 34.9 | 16.2 | 50.1 |

**2 lentelė.** 2025 m. Radviliškio rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis (**Šaltinis:** stat.hi.lt)

Atsižvelgiant į LSS iškeltus uždavinius tikslams pasiekti bei remiantis lentelėje pateiktomis rodiklių reikšmėmis[1], matoma, kad:

1.1. Uždavinio „**sumažinti skurdo lygį ir nedarbą“** Radviliškio rajono savivaldybėje bandymų žudytis ir mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose rodikliai buvo geresni už Lietuvos vidurkį, likusieji rodikliai buvo prastesni nei Lietuvos vidurkis.

1.2. Uždavinio **„sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu“** Radviliškio rajono savivaldybės visi rodikliai buvo prastesni už Lietuvos vidurkį.

2.1. Uždavinio **„kurti sveikas ir saugias darbo bei buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą“** asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe rodiklis buvo toks pat kaip ir šalies, asmenų, kuriems pirmą kartą nustatytas sumažėjęs dalyvumo lygis, rodiklis buvo prastesnis nei Lietuvos vidurkis, likusieji rodikliai - geresni už šalies vidurkį.

2.2. Uždavinio **„kurti sveikas ir palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį“** mirtingumo ir standartizuoto mirtingumo nuo paskendimo rodikliai buvo geresni nei šalies vidurkis, likusieji rodikliai buvo artimi šalies vidurkiui.

2.3. Uždavinio **„mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių“** Radviliškio rajone traumų dėl transporto įvykių rodiklis buvo artimas Lietuvos vidurkiui, likusieji rodikliai buvo blogesni nei šalies vidurkis.

2.4. Uždavinio **„mažinti aplinkos užterštumą, triukšmą“ rodiklis** „Oro teršalų ($KD_{10}$ ir azoto dioksido) vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje ($\mu g/m^3$)“ nelyginamas su Lietuvos vidurkiu.

3.1. Uždavinio **„sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą bei azartinių lošimų, kompiuterinių žaidimų ir pan. prieinamumą“** vaikų (0–17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis rodiklis buvo prastesnis nei Lietuvos vidurkis. Gyventojų skaičius, tenkantis 1 tabako licencijai, gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licencijai ir nusikalstamų veikų, susijusių su narkotikais rodikliai Radviliškio rajono savivaldybėje buvo geresni lyginant su šalies vidurkiu, likusieji rodikliai buvo artimi Lietuvos vidurkiui.

3.2. Uždavinio **„skatinti sveikos mitybos įpročius“** kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, rodiklis Radviliškio rajono savivaldybėje buvo prastesnis nei Lietuvos vidurkis.

4.1. Uždavinio **„užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos priežiūros technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais“** visi Radviliškio rajono savivaldybės rodikliai artimi šalies vidurkiui.

4.2. Uždavinio **„plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą“** apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui, sergamumo vaistams atsparia tuberkulioze rodiklis ir sergamumo ŽIV ir jo sukeltomis ligomis rodiklis buvo panašūs į Lietuvos vidurkį. Slaugytojų,

tenkančių vienam gydytojui rodiklis buvo geresnis nei Lietuvos vidurkis, ir likusieji rodikliai buvo prastesni už šalies vidurkį.

4.3. Uždavinio **„gerinti motinos ir vaiko sveikatą“** kūdikių mirtingumo rodiklis buvo prastesnis nei šalies vidurkis, likusieji rodikliai Radviliškio rajone buvo artimi šalies vidurkis.

4.4. Uždavinio **„stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę“** geresnis nei Lietuvos vidurkis Radviliškio rajone buvo mirtingumo/standartizuoto mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodikliai. Blogesni už šalies rodiklį buvo mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų, mirtingumo/standartizuoto mirtingumo nuo piktybinių navikų ir sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodikliai, likusieji rodikliai buvo artimi šalies vidurkiui.

Remiantis 2 lentelėje pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos, matoma, jog:

**10 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):**

1. Mirtingumas nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv. / Standartizuotas mirtingumas nuo paskendimo (W65-W74) 100 000 gyv.
2. Gyventojų skaičius, tenkantis 1 tabako licencijai
3. Gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licencijai
4. Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius
5. Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)
6. Sergamumas ŽIV ir jo sukeltomis ligomis 10 000 gyv. (NVSC duomenys)
7. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 15-17 m. moterų
8. Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv. / Standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv.
9. Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje
10. Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi ŠKL programoje

**15 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkį (raudonoji zona):**

1. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai)
2. Socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius 1000 gyv.
3. Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos proc.
4. Mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv. / Standartizuotas mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00-Y98) 100 000 gyv.
5. Policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje skaičius 1 000 gyv.
6. Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv./Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv.
7. Mirtingumas transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv. / Standartizuotas mirtingumas transporto įvykiuose (V00-V99) 100 000 gyv.
8. Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.
9. Vaikų (0–17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis, skaičius 10 000 vaikų
10. Kūdikių, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)
11. Šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyv.
12. Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)
13. Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių
14. Standartizuotas mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.
15. Sergamumo II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.

## SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Detaliai analizei, kaip Radviliškio rajono savivaldybės prioritetinės sveikatos sritys, pasirinkti šie rodikliai:

1. Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv. Šis rodiklis pasirinktas kaip tęstinė prioritetinė problema, nors 2023-2024 m. rodiklio reikšmė mažėjo, tačiau 2025 m. vėl pakilo ir tai signalas, kad ši problema išlieka reikšminga.
2. Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. / Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv. Šis rodiklis pasirinktas, nes patenka į raudonąją zoną bei stipriai lenkia šalies vidurkį.
3. Vaikų (0–17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis, skaičius 10 000 vaikų. Šis rodiklis pasirinktas nes liečia pažeidžiamiausią visuomenės dalį – vaikus ir Radviliškio rajone šis rodiklis 2025 m. daugiau nei du kartus buvo didesnis už šalies vidurkį.

### **1 prioritetinė problema.** Savižudybių sk. (X60-X84) 100 000 gyv.

Savižudybė – kompleksinis reiškinys, turintis daugiau nei vieną priežastį. Įvairios patirtys kiekvieną iš mūsų paveikia skirtingai, tad skiriasi ir savižudybės priežastys, kurių būna ne viena.

Radviliškio rajono savivaldybės savižudybės rodiklis per paskutinius metus kito netolygiai, ir 2025 m. buvo 26,7 atv./100 000 gyv. (6 pav.). Higienos instituto duomenimis, šis rodiklis 2020-2025 m. nesiekė Lietuvos vidurkio, žemiausią tašką pasiekė 2024 m. (20,5 atv./100 000 gyv.). 2025 m. Lietuvoje nusižudė 524 asmenys (18,1 /100 000 gyv.), Radviliškio rajono savivaldybėje nusižudė 9 asmenys, 2 mažiau nei 2024 m.

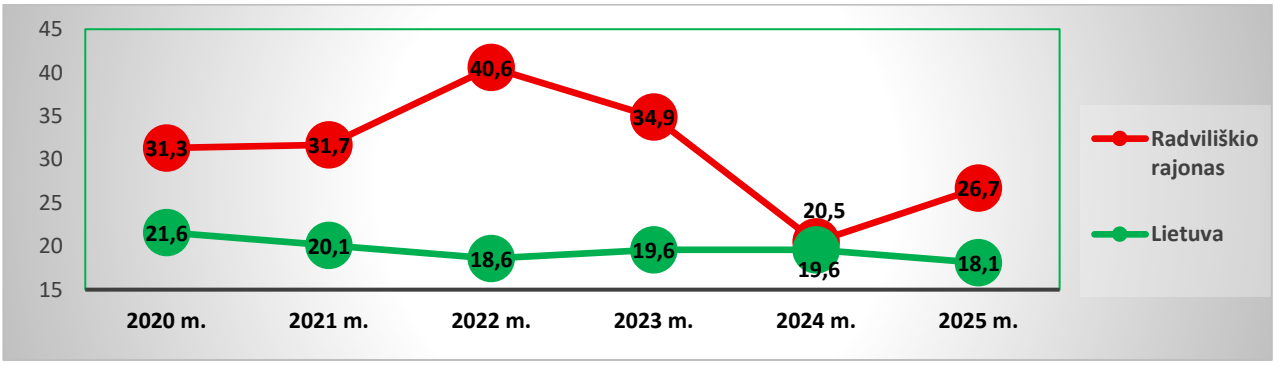


**6 pav.** Savižudybių skaičiaus dinamika Lietuvoje ir Radviliškio rajono savivaldybėje 2020-2025 m. (100 000 gyv.)
(**Šaltinis:** stat.hi.lt)

Lietuvoje didžiausia bandymų nusižudyti ir savižudybių netolygumai yra tarp vyrų ir moterų. Radviliškio rajono savivaldybėje nusižudė 1 moteris ir 8 vyrai. Apžvelgiant pagal gyvenamąją vietą – 4 kaimo ir 5 miesto gyventojai, pagal amžiaus grupes: 2 asmenys 18-44 m., 4 – 45-64 m. ir 3 asmenys vyresni nei 65 m. amžiaus gyventojai (7 pav.).

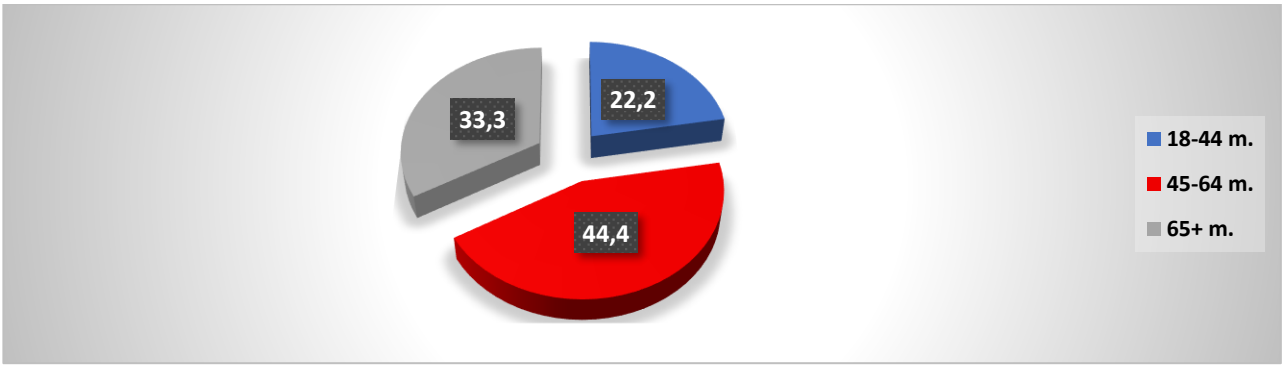


**7 pav.** Savižudybių pasiskirstymas pagal amžiaus grupes Radviliškio rajono savivaldybėje 2025 m. (proc.) (**Šaltinis:** stat.hi.lt)

Apžvelgiant 2023-2025 m. savižudybių dinamiką Šiaulių apskrityje (neįtraukiant Šiaulių m.), daugiausia savižudybių registruota Radviliškio ir Šiaulių rajonų savivaldybėse (8 pav.). 2025 m. daugiausia savižudybių buvo Radviliškio rajone.

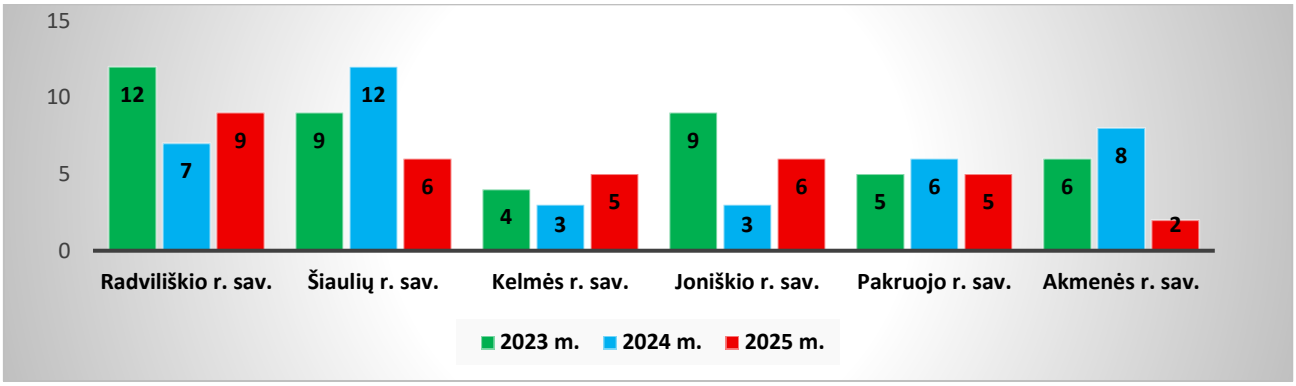


**8 pav.** Savižudybių skaičiaus dinamika Šiaulių apskrityje 2023-2025 m. (abs. sk.) (**Šaltinis:** stat.hi.lt)

9 paveiksle pateikta Lietuvos savižudybių 2025 m. kartograma, kurioje matyti problemos paplitimas savivaldybėse. Didžiausi rodikliai registruoti Rietavo, Kaišiadorių r. ir Molėtų r. savivaldybėse.

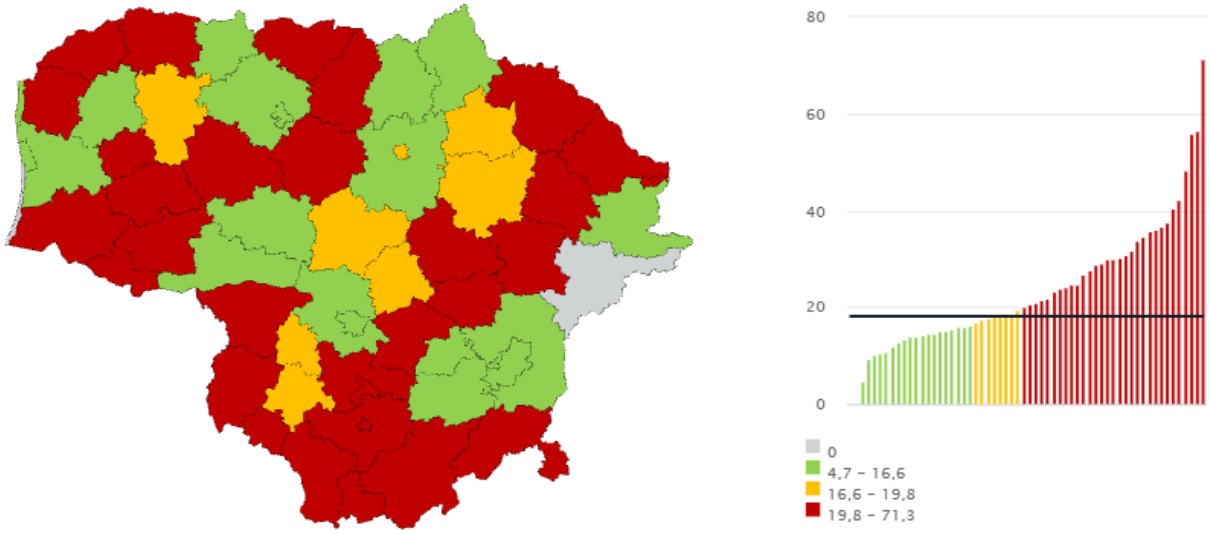


**9 pav.** Savižudybių paplitimas Lietuvoje (X60-X84) 100 000 gyv. 2025 m. (**Šaltinis:** stat.hi.lt)

Radviliškio rajono visuomenės sveikatos biuras 2025 m. vykdė nemažai priemonių psichikos sveikatos gerinimui: vyko **102** įvairūs renginiai, diskusijos, konkursai ir pan., kuriuose dalyvavo **2121** įvairaus amžiaus, išsilavinimo ir socialinių grupių gyventojas; parengta **12** straipsnių, pranešimų, publikuotų periodiniuose leidiniuose ar internete, paruošti **69** stendai/plakatai.

**2 prioritetinė problema.** Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv. / Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv.

Lietuva vis dar priskiriama prie šalių, kuriose sergamumas tuberkulioze yra vienas didžiausių Europos regione. Nors naujų tuberkulioze susergančių asmenų skaičius palaipsniui mažėja, progresas yra labai lėtas, o vaistams atsparios tuberkuliozės atvejų vis dar daug.

Lietuvoje 2025 m. užregistruoti 541 nauji tuberkuliozės atvejai (2024 m. - 559, 2023 m. – 619), tai sudarė 18,7 atv./100 000 gyv. (2024 m. - 19,4 atv./100 000 gyv., 2023 m. – 21,6 atv./100 000 gyv.). Radviliškio rajone sergamumo tuberkulioze rodiklis 2025 m. buvo 41,6 atv./100 000 gyv. (registruota 14 naujų atvejų). Santykis Radviliškio r. ir Lietuvoje – 2,22 (blogiausia reikšmė registruota Pakruojo rajono savivaldybėje - 109,0 atv./100 000 gyv.). Radviliškio r. pagal šį rodiklį pateko į blogiausių savivaldybių sąrašą (10 pav.).

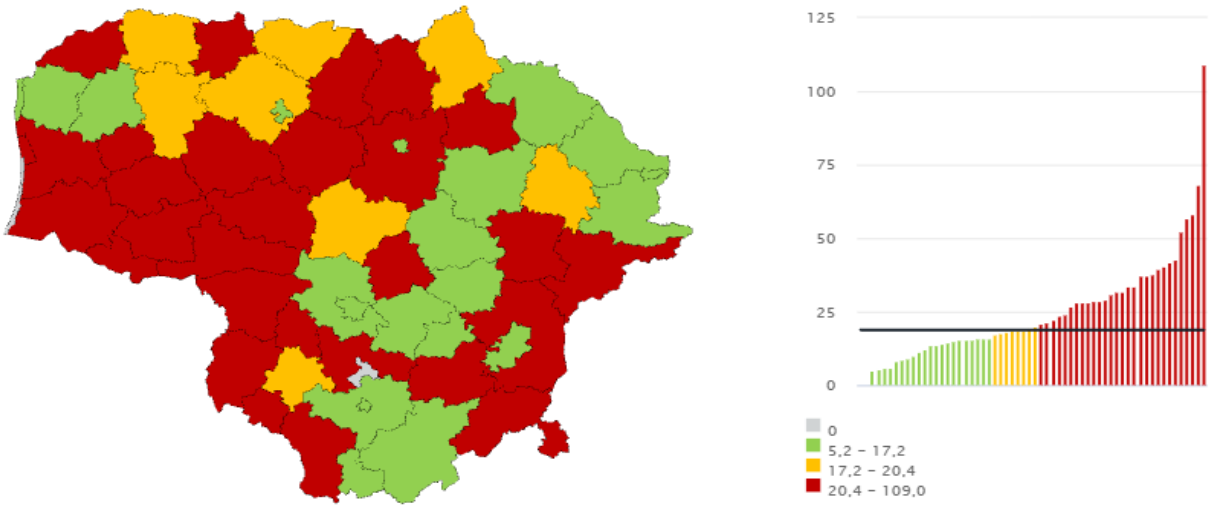


**10 pav.** Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) kartograma 2025 m. (100 000 gyv.) (**Šaltinis:** stat.hi.lt)

Apžvelgiant sergamumo tuberkulioze dinamiką 2020-2025 m. Lietuvoje ir Radviliškio rajone, matyti, kad šalyje šis rodiklis sumažėjo (nuo 21 atv./100 000 gyv. iki 18,7 atv./100 000 gyv.). Radviliškio rajone mažiausiai per analizuojamą laikotarpį naujų išaiškintų tuberkuliozės atvejų buvo 2020 m. (galimai tai lėmė Covid – 19 pandemijos sukelti suvaržymai), 2021 m. pakilo iki 60,4 atv./100 000 gyv., o nuo 2022 m. iki 2025 m. rodiklis mažėjo (11 pav.). Tačiau kol kas šis rodiklis žymiai aukštesnis už šalies vidurkį, todėl labai svarbu tęsti tuberkuliozės prevencijos ir kontrolės priemones, siekiant toliau stabdyti šios infekcijos plitimą.

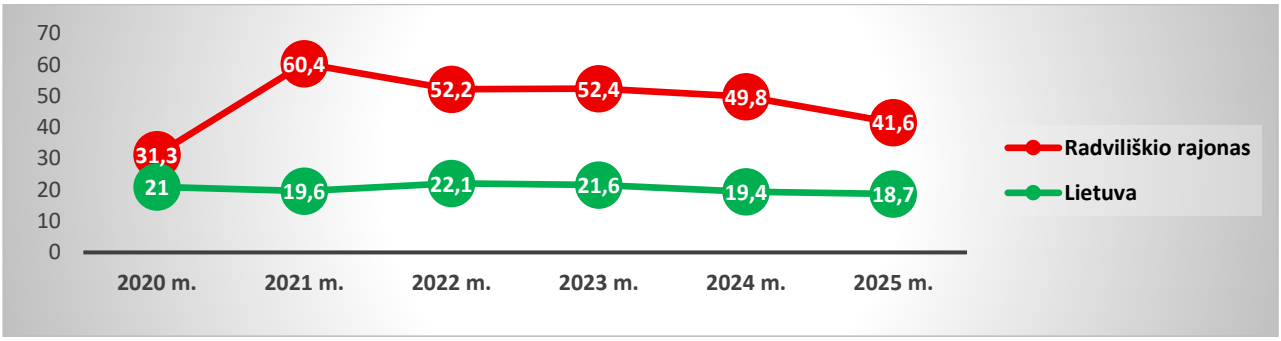


**11 pav.** Sergamumo tuberkulioze dinamika Radviliškio rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2020-2025 m. (100 000 gyv.) (**Šaltinis:** stat.hi.lt)

Sergamumo tuberkulioze su recidyvais (t. y. atkrytis, ligonis jau buvo išgydytas, bet liga atsinaujino, pasikartojimas) rodiklis Lietuvoje 2025 m. siekė 21,3 atv./100 000 gyv., Radviliškio rajone – 56,4 atv./100 000 gyv. (12 pav.). Nuo 2020 m. šis rodiklis Radviliškio rajone augo ir aukščiausias rodiklis buvo 2024 m., siekė 67,4 atv./100 000 gyv.

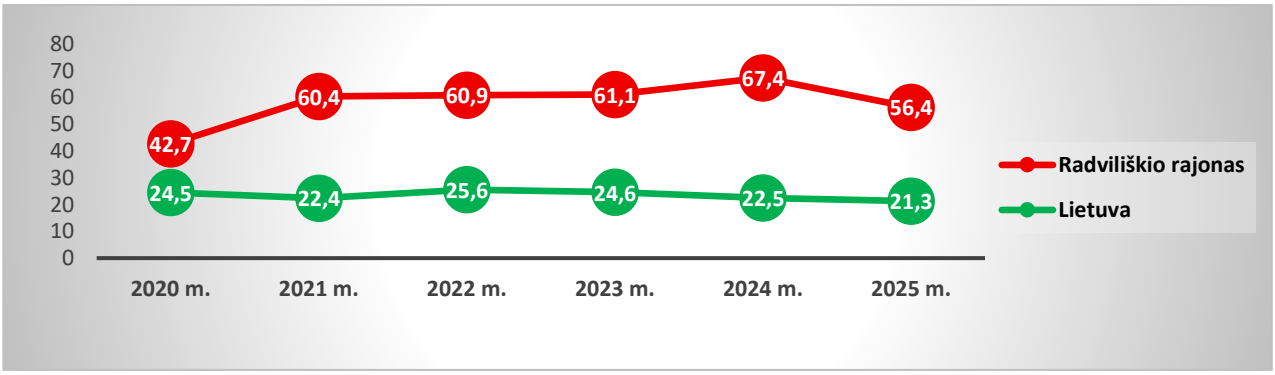


**12 pav.** Sergamumo tuberkulioze (+ recidyvai) dinamika Radviliškio rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2020-2025 m. 100 000 gyv. (**Šaltinis:** stat.hi.lt)

Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos Šiaulių departamento Radviliškio skyriaus duomenimis, 2025 m. buvo registruota 12 naujų **plaučių tuberkuliozės** atvejai. Sergamumas tuberkulioze Lietuvoje pasižymi ryškiais demografiniais skirtumais, kur didžiausia rizika tenka vyrams, darbingo amžiaus bei kaimo vietovių asmenims. Radviliškio rajone visi naujai susirgę plaučių tuberkulioze asmenys buvo kaimo gyventojai, didžioji dalis darbingo amžiaus nedirbantys asmenys (3 lentelė).

**3 lentelė.** Sergamumas plaučių tuberkulioze pagal demografines charakteristikas (absoliutūs skaičiai) (**Šaltinis:** NVSC Šiaulių departamento Radviliškio skyrius)

| | | |
|---|---|---|
| **Pagal užsiėmimą** | | |
| Darbingo amžiaus asmenys | Dirbantys | 3 |
| | Nedirbantys | 7 |
| Pensininkai, invalidai | | 2 |
| **Pagal gyvenamąją vietą** | | |
| Miestas | | 0 |
| Kaimas | | 12 |
| **Pagal amžiaus grupes** | | |
| 30-39 m. | | 2 |
| 40-49 m. | | 3 |
| 50-59 m. | | 2 |
| 60-69 m. | | 4 |
| 70-79 m. | | 1 |

Pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių, Lietuvoje nuo tuberkuliozės skiepijami naujagimiai 2-3 dieną po gimimo. Ši vakcina apsaugo vaikus nuo sunkių ligos formų (pvz., tuberkuliozinio meningito). 2025 m. didėjo **naujagimių skiepijimo apimtys: 2023 m.** nuo tuberkuliozės BCG vakcina Radviliškio r. savivaldybėje buvo paskiepyta **96,9 proc.** iki metų naujagimių, **2024 m. – 95,5 proc**., **2025 m. – 97,2 proc.**

Tam, kad pasiektume efektyvią tuberkuliozės kontrolę, būtina anksti aptikti ligą ir užtikrinti tinkamą gydymą, o tai labai priklauso ir nuo visuomenės švietimo bei supratimo apie šią ligą, pakankamo finansavimo. Gydymo sėkmė didele dalimi priklauso nuo paciento motyvacijos, atsakingo požiūrio ir nuoseklaus gydymo režimo laikymosi.

Radviliškio rajono visuomenės sveikatos biuro specialistų iniciatyva 2025 m. tuberkuliozės tema vyko **8** renginiai, kuriuose dalyvavo **94** mokiniai, paruošti **5** stendai/plakatai.

**3 prioritetinė problema.** Vaikų (0-17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis, skaičius 10 000 vaikų

Lietuvoje vaikų ir paauglių apsinuodijimų narkotinėmis bei psichotropinėmis medžiagomis statistika rodo ryškias nerimą keliančias tendencijas. ESPAD 2024 m. tyrimo duomenimis, šalyje 13,3 proc. 15-16 m. amžiaus mokinių bent kartą per gyvenimą yra vartoję bet kuriuos narkotikus (kanapes, ekstazį / MDMA, amfetaminą, metamfetaminą, kokainą, kreką, heroiną, LSD, haliucinogeninius grybus, GHB / GBL, švirkščiamuosius narkotikus).

2025 m. Lietuvoje narkotinėmis medžiagomis apsinuodijo 170 nepilnamečių vaikų. Prasčiausia situacija apžvelgiant absoliučius skaičius didžiuosiuose šalies miestuose – Vilniuje (65 vaikai), Kaune (12 vaikų) ir Panevėžyje (10 vaikų), pagal rodiklį: Pakruojo r. (20,0 atv./10 000 vaikų), Širvintų r. (13,7 atv./10 000 vaikų) ir Joniškio r. (10,6 atv./10 000 vaikų) (13 pav.).

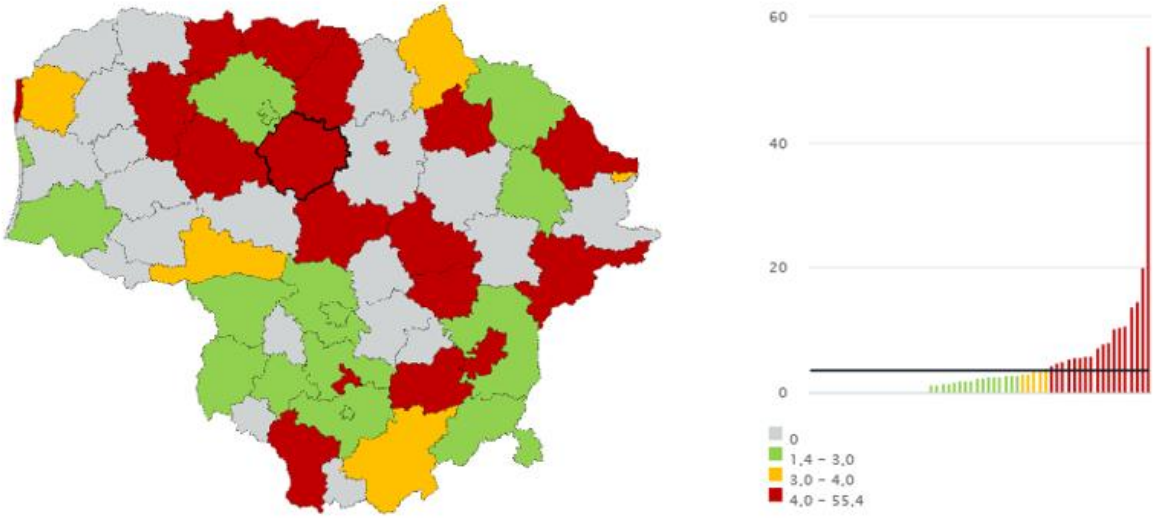


| Savivaldybė | Absoliutus sk. | Reikšmė | Apatinis PI | Viršutinis PI |
|---|---|---|---|---|
| Radviliškio r. sav. | 4 | 7,8 | 2,1 | 20,0 |

**13 pav.** Vaikų (0-17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis, kartograma 2025 m. (10 000 vaikų) (**Šaltinis:** stat.hi.lt)

Vaikų apsinuodijimų narkotinėmis medžiagomis 2021-2025 m. dinamika pateikta 14 pav. Lietuvos vidurkis kilo nuo 1,6 atv./10 000 vaikų 2021 m. iki 3,5 atv./10 000 vaikų 2025 m. Radviliškio rajone šie rodikliai buvo aukštesni nei šalies vidurkis - 2021 m. siekė 3,5 atv./10 000 vaikų, 2025 m. – 7,8 atv./10 000 vaikų. Aukščiausias rodiklis Radviliškio r. buvo pasiektas 2024 m. – 9,4 atv./10 000 vaikų. Tiek Lietuvoje, tiek ir Radviliškio rajone šis rodiklis turi tendenciją augti.

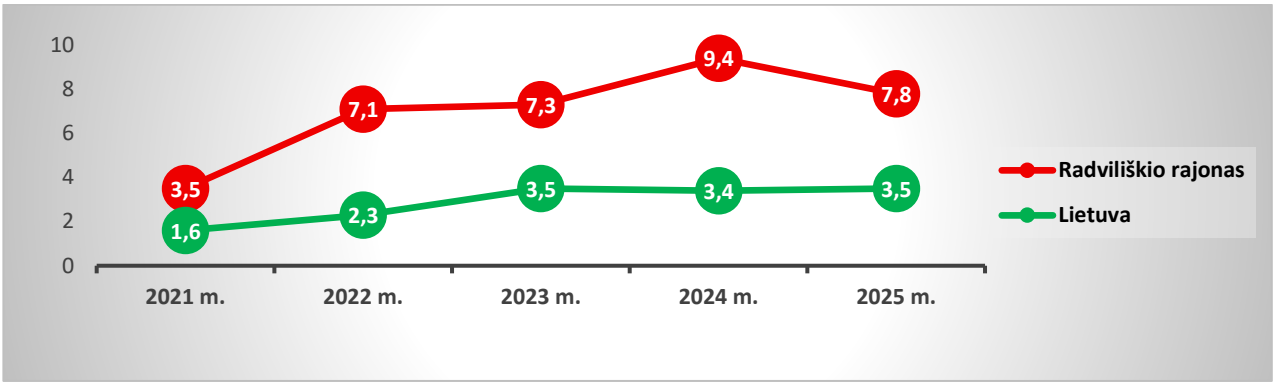


**14 pav.** Vaikų (0-17 m.) apsinuodijusių narkotinėmis medžiagomis dinamika Radviliškio rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2021-2025 m. 10 000 vaikų (**Šaltinis:** stat.hi.lt)

Radviliškio rajone narkotikų paplitimo vaikų tarpe mąstą galima numatyti kai kuriais atliktais tyrimais bei apklausomis. 2024 m. gruodžio mėn. atliktas narkotinių ir psichotropinių medžiagų tyrimas. Testuota 16 Radviliškio rajono ugdymo įstaigų ir viešų erdvių, iš kurių **10 įstaigų aptikta narkotinių ir psichotropinių medžiagų pėdsakų**. Tyrimų metu buvo **fiksuota 15 paviršių**, kuriuose aptikta narkotinių medžiagų pėdsakų. Pagal narkotines medžiagas pasiskirstymas buvo: **kanapės, amfetaminas, metamfetaminas/petidinas/katinonas/ketaminas/efedrinas/pseudoefedrinas**.

2024 m. atlikus apklausą „Mokinių santykis su šeima ir narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas“ paaiškėjo, kad **10,6 proc.** Radviliškio r. mokinių **žino kur galima įsigyti narkotinių medžiagų. 9,3 proc.** apklausoje dalyvavusių mokinių yra **bandę** narkotines medžiagas.

2024 m. mokinių gyvensenos tyrimo duomenimis, **4,3 proc.** mokinių (5,7 ir 9 klasių mokiniai) bent kartą **vartojo kanapes** („žolę“, marihuaną, hašišą) per savo gyvenimą. 5 proc. bent kartą gyvenime vartojo kitus narkotikus nei kanapes.

Šiandien narkotikų rinka žymiai permainingesnė ir dinamiškesnė nei prieš 20 metų. Nerimą kelia Europos rinkoje kasmet aptinkamos vis kitos naujos psichoaktyviosios medžiagos. Daugelyje valstybių šios medžiagos kelia rimtų socialinių ar sveikatos problemų. Prieš 15 metų šių medžiagų buvo galima gauti tik „pogrindyje“, šiuo metu šis įsigijimo būdas dar pasitaikantis, tačiau dažniausiai naujos psichoaktyvios medžiagos įsigyjamos tiesiog internetu.

Ši problema – viena iš Radviliškio rajono visuomenės sveikatos biuro prioritetų, kuriai skiriama daug dėmesio. 2025 m. rūkymo, alkoholio ir narkotikų prevencijai vyko **86** įvairių renginių/paskaitų/diskusijų/konkursų, kuriuose dalyvavo **1814** gyventojų; parengti **4** straipsniai, **33** stendai, **1** el. leidinys.

# RADVILIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS SUAUGUSIŲJŲ GYVENSENOS TYRIMO REZULTATAI

Gyvensenos tyrimai vykdomi remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ Gyvensenos tyrimai atliekami pagal Higienos instituto parengtas gyvensenos tyrimų organizavimo ir vykdymo metodines rekomendacijas „Gyvensenos tyrimų organizavimas ir vykdymas savivaldybėse“. 2026 m. Lietuvos savivaldybėse atliktas trečias suaugusiųjų gyvensenos stebėsenos tyrimas. Periodiškai vykdoma standartizuota suaugusiųjų gyvensenos stebėsena suteikia galimybę kaupti duomenis apie Lietuvos suaugusių gyventojų gyvensenos įpročius, palyginti gyvensenos rodiklius tiek savivaldos, tiek tarptautiniu lygmeniu, leidžia stebėti pokyčius ir tikslingai planuoti ir vykdyti prevencines priemones. 2026 m. tyrimo metu Radviliškio rajono savivaldybėje buvo apklausta 436 respondentų (208 vyrų ir 223 moterų). 4 lentelėje pateikti pagrindiniai sveikatos rodiklių rezultatai, kuriuos buvo galima palyginti su 2022 m. rezultatais. Žalios spalvos rodyklės reiškia teigiamą pokytį, raudonos – neigiamą.

**4 lentelė**. Radviliškio rajono savivaldybės Suaugusiųjų gyvensenos tyrimo rezultatai (**Šaltinis:** stat.hi.lt)

| Rodiklis | Radviliškio rajono savivaldybė | | Lietuvos rodiklis 2026 m. (2022 m.) |
|---|---|---|---|
| | Savivaldybės rodiklis 2026 m. (2022 m.) | Pokytis | |
| Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis | 34,9 (36,7) | ↓ | 36,9 (36,6) |
| Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis | 45,2 (48,4) | ↓ | 47,2 (46,1) |
| Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis | 21,1 (18,3) | ↑ | 19,0 (18,6) |
| Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis | 7,3 (3,6) | ↑ | 4,5 (5,4) |
| Suaugusiųjų, kurie bent kartą per dieną geria energetinius gėrimus, dalis | 3,7 (1,0) | ↑ | 1,9 (1,8) |
| Suaugusiųjų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis | 25,2 (39,3) | ↓ | 36,2 (39,9 ) |
| Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo tabako gaminius, dalis | 18,8 (14,5) | ↑ | 14,1 (16,3) |
| Suaugusiųjų, kurie per paskutinius12 mėn. kasdien vartojo tabako gaminius, dalis | 18,3 (14,1) | ↑ | 13,9 (15,9) |
| Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis | 7,8 (2,6) | ↑ | 7,0 (5,2) |
| Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėn. kasdien rūkė elektronines cigaretes arba naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis | 7,6 (2,6) | ↑ | 6,9 (4,9) |
| Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų kasdien vartojo alkoholinius gėrimus, dalis | 2,1 (0,5) | ↑ | 1,0 (1,4) |
| Suaugusiųjų, kurie per paskutines 30 dienų vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis | 19,3 (16,4) | ↑ | 20,6 (21,8) |
| Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėn. vartojo alkoholinius gėrimus kartą per savaitę ir dažniau, dalis | 16,3 (11,2) | ↑ | 17,7 (18,3) |
| Suaugusiųjų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo narkotinių ar psichotropinių medžiagų (narkotikų) be gydytojo paskyrimo, dalis | 11,2 (12,6) | ↓ | 11,2 (12,0) |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Suaugusiųjų, kurie užsiima energinga fizine veikla bent po 30 min. 5 dienas ir daugiau per savaitę, dalis | 25,2 (35,5) | ⬇ | 25,2 (28,3) |
| Suaugusiųjų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis | 27,1 (37,4) | ⬇ | 27,5 (32,8) |
| Suaugusiųjų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis | 94,5 (93,6) | ⬇ | 94,3 (91,2) |
| Suaugusiųjų, kurie visada dėvi šalmą važiuodami dviračiu, dalis | 12,5 (5,5) | ⬆ | 14,5 (6,8) |
| Suaugusiųjų, kurie per praėjusį mėn. buvo apėmus prislėgta nuotaika, nerimas šiek tiek labiau ir daug labiau nei anksčiau, dalis | 10,8 (27,9) | ⬇ | 16,9 (23,5) |
| Suaugusiųjų, kurie neturi nė vieno artimo žmogaus kuriuo galėtų pasitikėti susidūrus su sunkiomis asmeninėmis problemomis, dalis | 6,2 (3,1) | ⬆ | 5,1 (5,7) |
| Suaugusiųjų, kurie savo gyvenimo kokybę vertina kaip gerą ir labai gerą, dalis | 82,1 (66,9) | ⬆ | 74,8 (69,5) |
| Suaugusiųjų, kurie savo sveikatos būklę vertina kaip gerą ir labai gerą, dalis | 73,9 (57,1) | ⬆ | 64,9 (62,4) |
| Suaugusiųjų, kurie jaučiasi laimingi ir labai laimingi, dalis | 78,9 (55,7) | ⬆ | 63,8 (59,9) |
| Suaugusiųjų, kurie turi ilgalaikių sveikatos problemų, dalis | 22,0 (43,0) | ⬇ | 37,9 (36,9) |
| Suaugusiųjų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bandė keisti savo gyvenseną dėl sveikatos ir pakeitė, dalis | 56,0 | – | 50,0 |

Spalvinis žymėjimas 4 lentelėje rodo situacijos **gerėjimą** – ⬆⬇, **blogėjimą** – ⬆⬇.

## IŠVADOS

- Radviliškio rajono savivaldybėje gyventojų skaičius nuosekliai mažėja ir visuomenė senėja: 2026 m. pradžioje gyveno 33 373 gyventojai, t. y. 1 555 mažiau nei 2021 m., o 65 metų ir vyresnių gyventojų skaičius per šį laikotarpį padidėjo nuo 7 337 iki 7 920; demografinės senatvės koeficientas išaugo iki 197.
- Rajono socioekonominė ir visuomenės sveikatos situacija išlieka sudėtinga: socialinę pašalpą gaunančių šeimų, ilgalaikio nedarbo ir sergamumo tuberkulioze rodikliai viršijo Lietuvos vidurkį, o 2025 m. padidėjo savižudybių rodiklis. Teigiamai vertintina tai, kad nebuvo paauglių gimdymų ir mažėjo naujų tuberkuliozės atvejų skaičius.
- Įvertinus savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklius, į geriausių rodiklių grupę (žalia spalva) pateko 10 rodiklių, 15 rodiklių pateko į prasčiausių kvintilių grupę (raudona spalva). Detaliau išanalizuotos 3 prioritetinės Radviliškio rajono savivaldybės sritys: savižudybių skaičius; sergamumas tuberkulioze/sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) ir vaikų apsinuodijimai narkotinėmis medžiagomis.
- 2026 m. suaugusiųjų gyvensenos tyrimo rezultatai rodo nevienareikšmę situaciją: pagerėjo gyventojų savijautos ir gyvenimo kokybės vertinimas, sumažėjo ilgalaikių sveikatos problemų turinčių asmenų dalis, tačiau blogėjo kai kurie mitybos, fizinio aktyvumo, tabako, elektroninių cigarečių ir alkoholio vartojimo rodikliai, todėl būtina nuosekliai stiprinti sveikos gyvensenos skatinimo ir žalingų įpročių prevencijos priemones.

# REKOMENDACIJOS

**Radviliškio rajono savivaldybės politikos formuotojams:**

1. Įsteigti savižudybių prevencijos koordinatoriaus pareigybę.
2. Skirti tikslinį finansavimą prioritetinėms veikloms įgyvendinti.

**Radviliškio rajono savivaldybės įstaigų specialistams:**

1. **Savižudybių prevencijai**
   1.1. Didinti tarpsektorinį bendradarbiavimą savižudybių prevencijos srityje, siekiant laiku atpažinti savižudybės riziką patiriančius asmenis, užtikrinti savalaikį pagalbos suteikimą, veiksmingą informacijos apie pagalbos galimybes sklaidą ir tęstinę pagalbą asmenims, patiriantiems emocinių sunkumų ar išgyvenantiems savižudybės krizę.
   1.2. Didinti tikslinės emocinės pagalbos prieinamumą didesnės rizikos grupėms. Organizuoti aktyvią informavimo ir pagalbos pasiekiamumo programą vyrams, vienišiems, vyresnio amžiaus, kaimo vietovėse gyvenantiems ir socialinių sunkumų patiriantiems asmenims, pasitelkiant šeimos gydytojus, seniūnijas, bendruomenes ir nevyriausybines organizacijas; viešinti nemokamos pagalbos galimybes ir mažinti stigmą kreiptis pagalbos.
2. **Sergamumo tuberkulioze prevencijai**
   2.1. Taikyti kompleksines prevencijos, ankstyvosios diagnostikos, tinkamo gydymo ir kontrolės priemones: siekti, kad naujagimių vakcinacija ir vaikų bei rizikos grupių vaikų tikrinimo apimtys dėl tuberkuliozės (tuberkulino testas) siektų 100 proc.; užtikrinti nenutrūkstamą gydymo priežiūrą ir pacientų laikymosi režimo kontrolę, siekiant išvengti atsparių formų plitimo.
   2.2. Didinti motyvacines ir skatinamąsias priemones asmenims, baigusiems pilną tuberkuliozės gydymo kursą.
   2.3. Imigrantus iš šalių su dideliu sergamumu tuberkulioze (Indijos, Kirgizijos, Pakistano), kreipiantis dėl sveikatos priežiūros paslaugų gavimo, privalomai tirti dėl tuberkuliozės.
3. **Vaikų apsinuodijimų narkotinėmis medžiagomis prevencijai**
   3.1. Įtraukti tėvus į vaikų narkotikų vartojimo prevenciją: skatinti tėvus domėtis savo vaikų kasdienybe, draugais ir emocine būsena, stiprinti jų savivertę. Mokyti tėvus atpažinti pagrindinius požymius, kurie rodo, kad nepilnametis vartoja narkotines medžiagas.
   3.2. Ugdymo įstaigose įgyvendinti nuoseklias, amžiui pritaikytas ir įrodymais grįstas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos programas, mokyti vaikus atpažinti bendraamžių spaudimą, manipuliacijas socialiniuose tinkluose ir ugdykite gebėjimą pasakyti „ne“. Bendradarbiauti su policija dėl reguliaraus patruliavimo šalia mokyklų, siekiant užtikrinti saugumo jausmą, bei užkertant kelią narkotikų platinimui.
   3.3. Reguliariai vykdyti narkotinių ir psichotropinių medžiagų tyrimą (aplinkos tyrimas) Radviliškio rajono švietimo įstaigose, jaunimo erdvėse. Apie gautus rezultatus informuoti mokyklos bendruomenę – moksleivius, tėvus, pedagogus.
   3.4. Pirminės sveikatos priežiūros įstaigose užtikrinti greitai prieinamas konfidencialias konsultacijas, ankstyvąją intervenciją ir gydymo tęstinumą, bendradarbiaujant su mokyklomis, socialinėmis tarnybomis ir vaiko atstovais.